

ז'עת זקנים

עלון שבועי להגדלת ורוממות התורה ולומדיה, והחדרת השקפה טהורה ואמתית לכל אחד מישראל

בנשיאות מורנו הרב חיים רבי שליט"א

גליון מס': 347 פרשת: תולדות שבת קודש ה' כסליו תשפ"א (21 בנובמבר 2020 למנינים)

ר"ת	צ"ה	כ"ה
17:51	17:17	16:19
17:55	17:16	*16:03
17:49	17:15	16:06
17:53	17:18	16:20

*לנוהגים 40 דק' 16:56

"לכה דודי לקראת כלה, פני שבת נקבלה"

המשא המרכזי

מורנו הרב חיים רבי שליט"א

ידי רבקה כמו שהקלוקל היה על ידי חוה, ולכן הלבשה רבקה את יעקב בבגדי עשוי החמודות שהם בגדיו של אדם הראשון, וכאשר נכנס יעקב אל יצחק, נכנס עימו ריח גן עדן, כמו שהקללה היתה על ידו הנחש בגן עדן, ומדויק כן בפסוק "בא אחיך במרמה", שזהו התיקון - להשיג את הברכות ב'מרמה', ולכן הוסיף יצחק ואמר "גם ברוך יהיה", והדברים אהובים ומתוקים מדבש! וזוהר הקדוש על הפרשה, מובא שאם יעקב לא היה זוכה בברכות, היתה סכנה להמשך קיום העולם. וכן בגמרא (ע"ז י"ג) אוי ואבוי לעשוי כשיקום יעקב, ע"ש. ולמדנו מכאן איזה תיקונים גדולים ניתן לעשות ולהרויח על ידי אכילה ושתיה, וכן להיפך, קלקולים גדולים, רחמנא ליצלן. וכידוע מ'השומר אמונים' בספר שולחן הטהור (פס"ג) שקדושת האכילה היא עבודה קשה מכל העבודות הרמות, ויותר קל להתענות מאשר לאכול לשם שמים. ואכילה גסה מושכת עצלות ועצבות, ומפילה את האדם מהקדושה, רחמנא ליצלן, ע"ש. וידוע מרינו הבן איש חי זיע"א שאמר בדרך צחות: אין קידוש אלא במקום סעודה - שאדם קדוש ניכר כיצד אוכל וסועד לשם שמים (ע"י ב"ח"ט ע"ג פקד"ה ב"ח"ט ב"ח"ט).

והרי לפניך קורא נעים, כמה עצות והנהגות טובות בעת האכילה: א. לדקדק מאד לברך מאה ברכות בכל יום, ובכוונה גדולה, שזה תיקון גדול באכילה. ב. לכוין שהאכילה תהיה לשם שמים, כלומר, שיהיה לנו כח על ידי האכילה לעבוד את ה' יתברך (ו"ר"ח סי' ר"ל). ג. להתאמץ שלא להרבות באכילה, בבחינת לא למלאות את הכוס, (ו"מ"ב הלכות לעות פ"ז), ולכוין לקיים את הפסוק "ונשמרתם מאד לנפשותיכם". וכן להתעמל ולהתייגע בכל בוקר (ו"מ"ב פ"ד מהלכות לעות), וזה מסייע לאכילה נכונה, ומקיים בזה "ונשמרתם מאד לנפשותיכם" בשלימות. ד. לכוין מידי פעם לשבור את תאוות האכילה, ולקיים בזה תענית הראב"ד, כידוע (ע"י ב"ח"ט ס"ג ח"כ"ט סי' תקע"ט ס"ג). ה. ישנה סגולה נפלאה להרזות ולהוריד במשקל לשם שמים, כדי להיות בריאים וחזקים לעבודתו יתברך, והיא שלא להסתכל על האוכל, וזה מונע את התאוה, ו"צדיק אוכל לשובע נפשו". וכאן המקום להעיר, שיש לברוח מניתוח 'קיצור מעיים', משום שניתוח זה הוא מסוכן מאוד, ואינו בריא לאדם. ו. יש לאהוב אכילת מצוה, כגון סעודות שבת קודש, וכדומה (וע"י יוסלמי פ"ק דסנהדרין ה"ב ב"ח"ט ח"ד ס"ט מ"ב). ז. כל תאות אכילה שאדם מתגבר עליה, הרי זה כמקריב קורבן עולה לה', ועושה בזה רעש גדול בשמים. ויש לכוין בזה בבחינת "קדושים תהיו", ועל ידי כך יקבל כח גדול לעשן, ולא לאכול דברים המזיקים לבריאות, והרי זה בבחינת מה שאמר יצחק אבינו ליעקב: "ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'". והלואי שנוכח לכך, היתה לה' המלכה! ויש שבת שלום.

אכילה ושתיה לשם שמים

השפיעו כלל על יצחק אבינו ע"ה, וכך אינם משפיעים עלינו לדורות, אלא הכל בהשגחה פרטית משמים בלבד. וכמו שמצינו במצוות הצדקה, שבעות רעב היא מצילה את האדם ממוות (ע"י ו"ר"ט סי' ר"מ). וכן רואים בימינו איך שאברכים יקרים המסולאים בפז, שוקדים על התורה ועל העבודה, וכולנו חיים בזכותם! ועם כל הקשיים והנסיונות, הם פרים ורבים על הארץ, לגאון ולתפארת.

ועל סיפור השלישי בפרשתנו - שעשו הפלישתים ריב עם יצחק על בארות המים - מבואר ברמב"ן שיש כאן רמז על בית המקדש הראשון, השני, והשלישי שיבנה במהרה בימינו אמן, וקרא להם שמות כמו שקרא אברהם אבינו ע"ה, ומעשה אבות סימן לבנים, עד שהשלים יצחק עם אבימלך ואנשיו, ועשה להם משתה, ואכלו ושתו והתפייסו כולם. והיה פחד גדול מהשמים על אבימלך ועל תושבי ארצו (כמבואר ב"ח"ט), ומשמים היתה השגחה פרטית על יצחק אבינו ע"ה להצליח תמיד במעשיו, משום שהיה עולה תמימה ונאור בגבורה.

והסיפור הריבועי - יצחק אבינו מבקש מעשוי שיביא לו מטעמים שהוא אוהב, ומשמים זכה יעקב להביאם. ובספר 'מחשוף הלבן' של רבינו הקדוש רבי יעקב אביחצירא זיע"א (סכ"ה ר"ה ע"ג ה"ב) ס"ל"ז ע"ג) מקשה, מדוע יצחק מבקש שיביאו לו אוכל כדי שיוכל לברך, וכי אי אפשר לברך בלי 'מטעמים', ועוד, מדוע מבקש יצחק לברך את עשוי דוק ולא את שניהם? ועוד, מדוע הוא מבקש "שא נא כל"ך תליך וקשתך", וכי אין בקשה זו מיותרת? ועוד קשה, היתכן שיצחק אבינו בעל העקידה יאמר "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי"? הרי למדנו שאוכל לא אוהבים, אלא אוכל אוכלים, ואת ה' יתברך אוהבים, וכן אוהבים כל יהודי, אוהבים את התורה, אוהבים דפי גמרא ופרקי משנה, וכיצד אם כן יצחק אומר על האוכל "כאשר אהבתי"?

אלא מתרץ רבינו הקדוש זיע"א, שרצה יצחק לתקן את חטא אדם הראשון, שאכל מעץ הדעת על ידי פיתוי הנחש וגרם מיתה לעולם, וביקש להפוך את הקללה לברכה על ידי אכילה, ברוח הקודש ממש! וכמו שהקללה היתה על ידי אכילה, כך הברכה תהיה על ידי האכילה. ולכן ביקש יצחק את המטעמים דוקא מעשוי, משום שהוא הגדול מביניהם, וחשב שהוא אכן צדיק במעשיו ומצוה בגדול יותר מאשר בטקן, אף שלמעשה שניהם ראויים לתקן. וכל זה מכיוון מאת ה' יתברך, שיצחק לא ידע את מעשיו הרעים של עשוי, וכשם שהנחש התנהג ברמאות עם חוה ועל ידי זה פיתה את אדם הראשון, כך הברכות עברו מעשוי ליעקב ב'רמאות'. ולכן אמר יצחק לעשוי: "שא נא כל"ך וגו'", והיינו שיכוון לצוד צייד, כדי לתקן ולהוציא את הכח מהסטרא אחרא, על ידי היראה והקדושה בברית הלשון וברית המילה. ומשמים גלגלו שיהיה התיקון על

בפרשת השבוע פרשת תולדות, מסופר בארבע מקומות (כפי שיבואר להלן) על עניינים הקשורים לאכילה ושתיה, ודבר זה מחייב אותנו לתת את הדעת ולהבין, מהו המוסר השכל אותו ה' יתברך מלמד אותנו בצרפה זו. והנה אם נתבונן בדבר, נגלה חיוק נפלא בעניין האכילה, ונראה עד היכן מגיע עניין קדושת האכילה, שהרי אם אדם יקדש עצמו באכילה ושתיה, הרי זה כמו שהקריב קרבן לה', וכאילו שאכל משולחנו של מקום (לכות פ"ג משנה ג), ולא עוד אלא שמובא בגמרא (מגילה כ"ז) ששולחנו של אדם מכפר עליו. ומאידך, אדם שאינו מקדש עצמו באכילה כראוי, עלול הוא לרדת מהקדושה, בבחינת זבחי מתים (לכות ט"ז), ובבחינת אכול ושתו כי מחר נמות (יסעיה פ"ק כ"ג). והדברים נוראים! ומסופר בגמרא (ע"ז י"ג) על רב זביד שהחמיר בדיני בישולי גויים, ואנשי ריש גלותא השקו אותו חומץ, ורב זביד נחנק ומת, אלו התוצאות של תאוות האכילה.

ואלו ארבעת המקומות שבהם מסופר על ענייני אכילה ושתיה: ראשית, מסופר על עשוי שבא מן השדה עי"ף ורעב, ויעקב נתן לו לחם וניד עדישים, ואז כתוב על עשוי: "ויאכל וישת, ויקם וילך, ויבו עשוי את הבכורה". בשנית, מסופר שהיה רעב בארץ, ויצחק אבינו הלך לארץ פלישתים, ושם הוא מקבל הוראה מה' יתברך שלא לרדת לארץ מצרים. בשלישית, מסופר שהפלישתים עשו ריב עם יצחק אבינו על בארות המים, ולבסוף יצחק עורך להם משתה כדי המלך, "ויאכלו וישתו", ונעשה ביניהם שלום. וברביעית, מסופר שיצחק אבינו ע"ה מבקש מעשוי: "עשה לי מטעמים כאשר אהבתי", ורבקה שומעת, ומזרזת את יעקב לקחת שני גדיי עזים, כדי שתעשה מהם מטעמים ליצחק, וכן יין ולחם, ומצווה את יעקב להביאם ליצחק, ויצחק אוכל כדי שבעו ונהנה, ויעקב מקבל את הברכות...

והעיקר הגדול בכל סיפורי התורה - שהם קודש קדשים - הוא ללמוד מהם מוסר השכל והנהגה לדורות. וכדברי הרמב"ן (בפסוק תולדות ובפסוק וישלחו), שיש כאן רמז לדורות, כיצד להתנהג מול אומות העולם. והנה על הסיפור הראשון בפרשתנו - שעשוי היה עי"ף וביקש אוכל מיעקב, ולבסוף ביזה את הבכורה, אומרים חז"ל הקדושים (מ"ד פ"ה ס"ג, ע"ט) שעשוי הרשע הביא את חבריו, כת של פריצים, כדי לאכול מיעקב וללעוג עליו, ולבסוף בכה וזעק ועד לשמים על כך שהפסיד את הבכורה והברכות. וניתן ללמוד מכאן, שאין לרשעים בעולם הזה הנאה אמיתית, אלא כל הנאתם היא הנאה רגעית, ולבסוף הם מלאים בחרטות, מושפלים עד עפר, וכוכים על רוע מעללם (עירובין ע"ג).

ומהסיפור השני בפרשתנו - שהיה רעב בארץ, ויצחק אבינו אינו יורד למצרים על פי ציווי ה' יתברך, ובכל זאת זכה לעושר גדול פי 'מאה שערים', ניתן ללמוד שהרעב שהרעב לא

אתה הפרשן היחיד של חייך - בהצלחה!

שלום וברכה מורי ורבותי!

כאשר אנו פוגשים את המתלונן הבא, זה שתמיד רואה את הרע הסובב אותו, את הנוכלים וערלי הלב עימם הוא נפגש ואת גזירות האלוקים הניתכות עליו, לפעמים אנו חושבים להצדיק אותו. כי הרי באמת "עבדו עליו", שיקרו אותו, הוא נופל מכל מדרגה עליה עלה רק אמש, בריאותו רופפת וכבר הוא בדרך לסיבה הטובה הבאה לתלונה, להטחת האשמה ובכלל לדיכאון.

במבט שטחי זה נראה שהעולם מתחלק לשניים. יש את אלו שהטוב רודף אחריהם, וגם אם פעם ב... יש להם רגע של רע, הרי שהוא קצר, קטן ובקושי מורגש. ולעומתם, יש את אותם שהחיים הרעו עימם, שכל עוולות העולם מופנות כלפיהם ושכל ייסורי הגוף והנפש לא פסחו עליהם.

זה נראה משהו בסגנון של: "יש הסובלים ובצדק, ויש הנהנים ובצדק"...

אם ננסה להיכנס קצת יותר לעובי הקורה, נגלה שפעמים רבות חיייהם של המתלוננים ושל הנהנים לא רחוקים זה מזה, ואפילו משתווים ממש. נגלה שבאותו מצב כלכלי, באותו מצב רפואי ובאותו מצב משפחתי, יש את אלו שיודעים להתלונן ואת אלו שיודעים ליהנות.

אם נעמיק קצת יותר, נראה שבחלק גדול מהמקרים, המתלוננים חיים טוב יותר מהנהנים. ושכנים, אחים או סתם חברים, שהאחד בעל ממוצע כלכלי רפואי ומשפחתי טוב יותר, דווקא הוא מתלונן יותר ומשכנע עד כמה העולם רע ואכזר.

כל אחד מאיתנו מוזמן ברגע זה להפסיק את קריאת המאמר, ולהסתכל ימינה ושמאלה, לראות את אותם שהוא מכיר קצת מעבר למבט שטחי וחיצוני - האם באמת המתלוננים הקבועים מסכנים יותר מהאחרים שלוקחים את החיים במבט חיובי יותר? התשובה תהיה חד משמעית: "לא". וההפתעה תהיה, שפעמים רבות, אם לא במירב הפעמים, ההיפך יהיה הנכון.

מה אם כן גורם לאדם "להחליט" כי חייו טובים או רעים, שלווים או סוערים, צודקים או מלאי עוול?

בפרשתנו פרשת תולדות: **וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נְזִיד, וַיֵּבֵא עֶשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵיף. וַיֹּאמֶר עֶשָׂו אֶל יַעֲקֹב הֲלִעִטְנִי נָא מִן הָאֵדָם הָאֵדָם הַזֶּה כִּי עֵיף אֲנִי, עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֵדָוִם** (בראשית כה, כט-ל).

המדרש (בראשית רבה פרשה סג א"ו י"א) מספר, ששאל עשיו את יעקב על מה טורח הוא להכין תבשיל כזה? וענה לו יעקב שמאחר והסבא אברהם נפטר מן העולם, ודרכם של אבלים לאכול עדשים, אשר על כן חגר הוא את סינר הטבחים והכין תבשיל זה לאביהם המשותף יצחק, האבל.

תגובתו של עשיו מפתיעה, והוא אומר ליעקב כך: "גם באותו זמן פגעה מידת הדין? אם כן איני מעוניין בקיום התורה ומצוותיה, לא במתן שכרה ולא תחיית המתים..."

ממשיך המדרש (סג) ואומר על כך, שבאותה שעה היתה רוח הקודש צווחת את הפסוק (ויקרא כג, י) "אל תבכו למת ואל תגדו לו, בכו ככו להלך", "אל תבכו למת ואל תגדו לו" - זה אברהם, "בכו תבכה להולך" - זה עשיו.

במבט ראשוני, אנו רואים כאן נכד שקשור מאד לסבו ומאמין בצדקתו, עד כדי שמאבד את האמונה בעקבות פטירתו. מה אם כן הציניות המזלזלת אותה מרעיפה רוח הקודש על "נכד רגיש ועדין נפש" שכזה?

התשובה לכך היא: שאת הפרשנות לחייך אך ורק אתה קובע, ואותה פרשנות נובעת אך ורק מרמת אמונתך, מוסריותך והעין הטובה או הרעה אותה סיגלת לעצמך. ואם עשיו הופך את מותו של סבו בן ה-175 לחוסר צדק ולסיבה למרוד באלוקים, הרי שהוא "רקוב" בממדים כאלה שעדיף לנטוש את הצער על הסבא ולהתמקד בנכד האובד.

כל אחד מאיתנו נמצא בכל מהלך החיים בעליות ומורדות, אין לא היה ולא יהיה מי שחיינו יהיו "סטטיים" מתחילתם ועד סופם. מישורי החיים מאתגרים בכל עלייה או ירידה של אחד מהם, ולא חסרים מישורים בדיוק כמו שלא חסרים עליות וירידות...

גם אם נגזר עליך לעבור חוויה לא נעימה, גם אם היא לא נעימה לכל הדעות, הרי שלא נגזר עליך איך "לאכול" את אותה חוויה. יהיה מי שיחליט לעבור אותה בכעס, אכזבה ודיכאון מתמיד, יהיה מי שיחליט להתעלם ממנה, ויהיה מי שישכיל ואף "יצליח" להתרומם ממנה ואגב אורחא לרומם את כל הסובבים אותו בעקבותיה.

עשיו התחיל את אותו יום ברגל שמאל רוחנית. כבר בבוקרו של יום החליט שהוא נוטש את הכל ואף הספיק לבצע מספר עבירות חמורות. בכך בעצם הוא גם קירב את מותו של הסבא הגדול, בכדי שלא יחווה את חוויית הדרדור של נכדו (סג א"ו י"ב). מבחינתו, מותו של הסבא הצדיק הוא סיבה נוספת להצדקת אותה נטישה, ורוח הקודש שצופה זאת לא משאירה מקום לכף זכות.

דווקא יעקב, שינק מהסבא הגדול הרבה יותר מעשיו, ואשר מותו היה אמור לכאורה לפגוע בו עוד יותר, ידע להכין עדשים. סודם של העדשים הוא בכך שהן עגולות, ומזכירות לאבל כי העולם הרי הוא כגלגל. גם אם היום רע לך מחר יכול להיות טוב יותר, וגם מה שנראה בעיניך כעת ככליה יכול מחר להתגלות כהתחלה חדשה. וכל רוע או סיבה לעצב, יכול ברגע להיות הדבר הטוב ביותר לו היית אמור לייחל.

לשם כך דרושים שני דברים בלבד:

הראשון: היא אמונה בכך שיש מישהו מלמעלה שמייצר באהבה הכל כולל מה שמוגדר בעגה האנושית "מכה", ערני לכל תרחיש, ולא ניתן להפגיע או למצוא אותו לא מוכן למשהו שייגרר בעקבותיה.

והשני: למזער נזקים בטעויות אותן אנו עלולים לבצע רוחנית או גשמית אשר "יצדיקו" צער שכזה. ואם כבר ביצענו פשע כלשהו בשוגג או במזיד, להתנצל על כך, להתוודות, ולהבטיח פתיחה של דף חדש אמתי.

יזכנו ה' יתברך לאמונה בו ובדרכיו, ולהצלחה לאושר אמתי בכל מצב, ולחיים המלאים בעליות ועליות, לרומם את עצמנו ואת הסובבים אותנו בהצלחה רבה.

וברוכים תהיו!

חובת הזהירות

שאלה: מורנו הרב שליט"א מעורר תמיד נגד עישון סיגריות ומוסיף להפחיד אותנו שעובר על מצות עשה ועל מצות לא תעשה. אבל ראינו גדולי עולם שהיו מעשנים והתירו כן גם ביום טוב וגם היו שותים יין ושמהים הרבה.

תשובה: הסברא שהיו מעשנים והתירו כן גם ביום טוב, כי זה עוור ומסייע לעיכול האוכל (ועיין יב"ח ח"ה סי' לט). אבל כיום, שפורסם בכל העולם, על ידי הרופאים, בדבר סכנת העישון, ובפרט לצעירים שעדיין לא מעשנים, אז בודאי שצריך לעורר ולחזק ולפרסם חומרת העישון. ויתכן עוד, שבזמנם היה הטבק הכל טבעי ממש והיה פחות סכנה, אבל בזמננו שמעורבים חומרים מסוכנים ממש, ושמעתי גם מהעובדים שם שזה לא תמיד לפי התקן של משרד הבריאות כאשר אין ביקורת עליהם, אז נשאר כאן רק תאוה ונזק גדול, ויתכן מאד שנכשלים באיסור עשה של "ואהבת" ובאיסור לא תעשה של "לא תתורו" (ועיין בספר החינוך), וגם שתיית יין, יש חומר חריף של "ספירט" המוסיפים ליין. בערך 12%. וזה מזיק מאד. וניתן לשתות יין עדין יותר, אשר יש בו רק 5% חומר חריף ואין נזק, ויש תועלת וגם בריאות, וזה מצוין. וידוע מהרמב"ם (פי"ד מהלכות דעות), שרוב המחלות באים על האדם מפני מאכלים רעים או שאוכל אכילה גסה ואפילו מאכלים טובים. ויתכן גם שעדיף לעשות קידוש על מיץ ענבים ולא על יין, כאשר גורם נזק לשותים ממנו. ו"ש"מיר פיו ולשונו ש"מיר מ"צרות נפשו" (משלי כ"ה, ג'). כלומר, שומר פיו ממאכלים רעים או מאכילה גסה ולשונו מלשון הרע וכיוצא בזה (ועיין רמב"ם סו"א, ועצה טובה לעשות שמירת עיניים מלהסתכל בכל מיני מאכלים ותבשילים, ויהיה תמיד בריא וחזק בעבודת ה' יתברך. נשמה בריאה בגוף בריא.

ובפרט היום שגדולי הרופאים מוסיפים לעורר שהנזק הנובע מהניקוטין שבסיגריות זה גם לסובבים אותו וכל בני המשפחה ניווקים איתו. והרבה הזהיר רב חסדא את תלמידיו על שמירת הגוף (ועיין שנת פנ"ב) וכן בגמרא (שבת קה"ג) וכן בגמרא (נדרים ע"ג) וכן בגמרא (נדרים פ"ג). ומסתמא יש עוד מקומות בש"ס על גדול הזהירות בשמירת הגוף והנפש.

אפיית חלה יום לאחר הפרשה מהעיסה

שאלה: האם מותר באירוע של הפרשת חלה להפריש חלה עם ברכה ולמחרת לאפות את כל העיסה, ועיקר העניין לזכות את הנשים במצוה יקרה זו, או שיש חובה לאפות מיד לאחר מצות הפרשת חלה?

תשובה: שאלה יפה. האמת שהיה עדיף תמיד להפריש חלה לאחר האפייה, רואים לחם אפוי, עוגה אפויה, וזה חייב בחלה. טיגון הבצק או בישול פטור מהפרשת חלה, כמו סופגניות בחנוכה או בצק מבושל בקדרה (נחמן בלע"ז). אבל מפורש במשנה (פי"ג הל"ה), להפריש כשזה בצק ולברך קודם האפייה, כי חז"ל הקדושים חששו שלא יהיה טומאה בבצק אם ימתינו לאפייה (הריב ברטנבורג ס"ט). והמקור מהירושלמי (פי"ק דני"א ה"ח), וזה פסוק מפורש בתורה (במדבר ט"ו, ט'): "ר'אשית ע'רסתכם ח'לה ת'רימו ת'רומה". כלומר, ראשית עיסתכם (ועיין עירובין פ"ג).

כידוע, עיסה שמחלקים אותה כשהיא בצק לכמה אנשים, אז אין בזה דין הפרשת חלה, כי אין כאן שיעור חלה. וזה הלכה בש"ע (ויר"ד סי' ס"ג), ופתחי תשובה שם (סק"ג) מביא מחלוקת גם באופן שהאשה

לשה הכל בבית ואת האפייה לא עושה בפעם אחת, אלא קילו היום וקילו למחר, שיש סברא שזה כמו לחלק, ולכן אי אפשר לברך על מצות הפרשת חלה באופן זה, עיין שם.

למעשה נראה, שחובה קדושה להפריש חלה עם ברכה מהעיסה לפני האפייה, וחובה קדושה לאפות מיד את הכל. וזה מצות חלה למהדרין מן המהדרין וזה זיכוי הרבים הגדול ביותר. ומרומז בגמרא (פסחים ג"ג), אימתי הבצק מצוי אצל התנור? בשעה שהתנור אברהם ישראל שליט"א בספר הנפלא "ואין למו מכשול" (בסאלה התקדש שנה הלכות ח"א ע"ד 439).

מתקן כלי בשקית ממתקים

שאלה: לדעת רבינו חכם עובדיה יוסף ע"ה מותר לקרוע ולפתוח בשבת שקית ממתקים. האם מותר לקרוע שקית הממתקים גם מהצדדים כעין צלחת לשמירת הניקיון, ואחר כך לאסוף השאריות לאשפה עם אותה שקית?

תשובה: מפורש בגמרא (בב"ב ג"ג) שאסור ביום טוב לחתוך נייר כדי לצלות עליו דג, בשר וכיוצא בזה, כי זה תיקון כלי, עיין שם. נכון שמותר לפתוח ולקרוע שקית ממתקים בשבת כדי לאכול ממנו ומותר לאכול מהשקית, וכן מותר לפתוח פחית שתיה ולשתות מהמשקה שבתוכו (במנוחל בחז"ר שנת ה' ת"ק ע"ה), ומבואר שם שמותר גם להשתמש בקופסאות שימורים ופחית שתיה ולאכול ממנו ממש ואין כאן תיקון כלי. והביא שם את דברי רבינו בעל "מנוחת אהבה" שהחמיר בזה, עיין שם. ונראה שלהוסיף ולקרוע עוד את השקית, אפילו שזה לזמן קצר עד לסיום הממתקים שבתוכו, יש כאן בעיה של מתקן כלי. וזה דומה לקרוע כדי לצלות עליו שזה גם לזמן קצר. כך שצריך להזהר בזה מאד. כל מה שנעשה על ידו פעולה חדשה כדי להשתמש בו באופן טוב יותר, הרי זה מתקן כלי ואסור.

אכל סעודת שבת והקיא

שאלה: אכל סעודת שבת קודש והקיא הכל בסיום הסעודה, האם יצא ידי חובת סעודת שבת?

תשובה: למעשה, מי שהקיא מה שאכל לא יכול לברך ברכת המזון. וזה דומה לעבר זמן עיכול שלא מברך ברכת המזון (ועיין כ"ה"ס סי' קפ"ה סק"ד), וכמו מיני בשמים שאין ברכה אחרונה, כי ההנאה של הריח הגאה מועטת ואכילו עבר זמן עיכול (ועיין מש"ב שעה"כ סי' ר"ט סק"ג).

ורבינו מרן הראשון לציון שליט"א (ובילקו"י סי' קפ"ה) האריך בזה שיתכן שלא יצא גם ידי חובת סעודת שבת, ובפרט בכזית מצה בלילה הסדר שחייב מדאורייתא, ובפרט לסברא שצריך גם הנאת מעיו ולא מספיק הנאת גרונו. ולמעשה נראה שחייב לאכול עוד כזית לחם ויקיים סעודת שבת קודש ויברך ברכת המזון בשמחה וכוונה, ולה' הישועה.

כבוד אביו ואחים

שאלה: כאשר אחי הגדול עולה לתורה, האם חייבים האחים הצעירים לעמוד? והאם מותר לעמוד כאשר יושבים צמוד לאבא שיחיה?

תשובה: גם את אחיו הגדול חובה לכבד. ויש אומרים שכל האחים הגדולים ממנו חייב בכבודו, וכן אחותו הגדולה. וכשעולה לתורה ימנעו לכבודו של האחים. וכשמסיים יש להם לגשת אליו ולנשק ידו (מנן כ"ט ע"א הל"ב ח"ה ע"ד סק"א).

נכון שהאבא לא קם לכבוד בנו, אבל לעמוד בפני האבא לאח הגדול אין בעיה ואין כאן פגיעה בכבוד האבא, כי האבא שמח מאד שהבנים אוהבים ומכבדים זה את זה בדרך ארץ וכבוד גדול. ולא דומה להלכה שאסור לחלוק כבוד לתלמיד בפני רבו (ויר"ד סי' רנ"ב כ"א). וגם שם כאשר החכם לא מקפיד אין בעיה (ובמנוחל בח"ט ס"ק"ד), וכן בנידון דידן. וכידוע, אדם מקנא בכל אדם חוץ מבנו ותלמידו (סנהדרין ק"ה).

שבות דשבות במקום צורך גדול

שאלה: נרות שבת הדולקים כראוי, אבל מעט עשר שחור מיתמר. האם מותר לומר לגוי להנמיך הפתילה מעט כדין "שבות דשבות במקום צורך גדול"?

תשובה: שאלה יפה מאד. נכון שמותר לכבות על ידי גוי כשזה צורך גדול, כמו חשמל שמפריע לחולה לישון, דוד חשמל דולק וחוששים שלא יתפוצץ, וכן כיבוי מנורת החשמל שבמקרר על ידי גוי, כי זה צורך גדול של מאכלי שבת שבמקרר. אבל בנידון דידן זה בעיה, כי יתכן שזה לא כיבוי סתם, אלא זה כמו כיבוי גחלת שמכוון לעשות פחמים וזה מדאורייתא וזה מלאכה הצריכה לגופה ואסור לכולי עלמא. ואסור גם על ידי גוי, ועיין באריכות במשנה ברורה (סי' רע"ח). והסברא בזה, שכאשר יש תועלת בכיבוי עצמו המועיל לעץ, אז זה מלאכה הצריכה לגופה לכולי עלמא, ויש כאן איסור תורה ממש (ועיין מש"ב סי' ע"ג) וזו דרך מלאכת כיבוי (ועיין חז"ר שנת ח"ו ע"ד ק"ה). מכל מקום, למעשה, נראה שמותר לומר לגוי לעשות כן, כי הגוי לא מכוון לעשות פחם שמאיר טוב יותר וגם אין זה כוונת היהודי, כי בפועל זה מאיר כראוי ונכון, וכל המטרה להינצל מהעשן השחור שמזיק לקירית הבית ולמשפחה (ועיין בב"ב כ"ג), וכידוע, פסיק רישא מותר על ידי גוי לכתחילה וזה שבות דשבות לצורך גדול. וגם פסיק רישא בדאורייתא ממש מותר (ועיין חז"ר שנת ה' ת"ג), שכאשר זה מעלה עשן כל שהוא, מותר לתקנו על ידי הגוי לכתחילה כדין שבות דשבות במקום צורך גדול (ועיין מש"ב סי' ע"ג ס"ה פ"ה ס"ט סי' ט).

וזה פסוק מפורש בתורה (בב"ב ט"ו, ט'): "עבד עבדים יהיה לא'חיו". ופרש רש"י, גם בזמן הגלות הם יהיו עבדים, וזה בעצם עבדים לכבוד שבת קודש, לעזור ליהודים באהלי שם לשמור תורה ומצוות. ורבינו הגדול והקדוש זיע"א האריך בזה (ועיין חז"ר שנת ה' ת"ג).

הכנסת תינוק לבית הקברות

שאלה: האם מותר לאשה להכנס לבית הקברות עם תינוק?

תשובה: כמובן, עדיף כמה שפחות שנשים תכנסנה לבית הקברות. ובפרט בזמן הלכות המת, שעדיף לנשים שלא ללכת אחר המטה לבית הקברות. ואם יש צורך, יש להזהר שנתיה הפרדה מלאה, שלא תהיה תערובת גברים ונשים. וישנה סכנה למי שלא נזהר בכך (ועיין חז"ר אכלות ח"א ע"א ע"א).

אבל כאשר אין לזויה, מותר לנשים לבקר כפי הצורך בבית הקברות. ומותר אף עם תינוק כפי הצורך ואין צורך לפחד מהמתים, ולא מחלומות, אלא לפחד אך ורק מעבירות, ולה' הישועה (ועיין יק"א דהיי פ"ב ס"ג). וכמובן כמה שהנשים צנועות וצדיקות יותר, הן תמיד מצויות בבית, ולא חייבות ללכת לא לבית הקברות ולא לבית הכנסת להתפלל, אלא אך ורק להראות ושיעורו תורה, וי"כ כבודה בת מלך פנימה", וזה קמיע גדול להצלחה (ועיין רמב"ם הל' אבות פ"ג ה"א). ואין לעשות מחלוקת ומריבה כאשר נשים אינן באות לבית הקברות.